

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 17

26 Aprilie, 1898.

DE PESTE MUNȚI

Valea Mureșului, Aprilie 1898.

Cimpul trece și situațiunea noastră devine din rea, tot mai nesuferită. Guvernul unguresc a pierdut și ultimul rest de rușine, și azi toată Româ-nimea de aici se svîrcolește sub infama oblăduire a fostului Pașă dela Bistrița-Năsăud. Baronul Bánffy, această încarnațiune a forței brutale, și a celei mai ne-rușinate nelegiuiri, crede că prin violențe față cu naționalitățile va isbuti să-și acopere corupta sa administrațiune în ochii Maghiarilor. Aceștia, firește, apucați cum sunt de frigurile maghiarizării nu numai că tac ori de cite ori află de o nouă agresiune față cu naționalitățile, ci se bucură și îl consideră pe Bánffy mare bărbat de Stat. Chiar și opozițiunea parlamentară i-a iertat și îi iartă multe infamii, îndată ce vede că Despotul din fruntea guvernului lovește în noi. Și el lovește mereu. Legea pentru maghiarizarea numelor orașelor și satelor, legea pentru punerea preoțiemei noastre la discrețiunea guvernului, ațîțarea poliției asupra noastră și astfel încătușarea ori și cărei libertăți de mișcare, prigonirea fără conținere a ziarelor noastre și a tuturor oamenilor cari susțin drepturile poporului român — toate acestea sunt fapte cu cari Bánffy-Pașa se fălește în fața șoviniștilor săi aiuriți.

Dar, o să mă întrebați, toate bune, acestea le cam știm și noi, e, vorba ce faceți voi, cum răspundeți la aceste provocațiuni fără de sfîrșit? Apoi asta-i o chestie grea. Toți vrem și suntem hotărâți a răspunde la aceste agresiuni cu tăria și demnitatea unui popor de seama noastră. Dar pînă acum nu am putut. Și cauza cauzelor era divisiunea ce intrase între conducătorii noștri. Aceasta ne-a slăbit și ne-a ținut pe loc. Dar se pare, că în curînd vom putea eși cu toții din amorțeala în care am fost ținuți.

Toată lumea noastră cere cu insistență înlăturarea cu ori și ce preț a tuturor motivelor de divergență și de divisiune între frați. Aceste motive sunt azi de obște cunoscută și sperăm că înlăturarea lor nu va întîmpina piedici de neînvins.

Dacă membrii *Ligii*, cari se divizaseră și ei, au putut, într'un moment dat, să-și calce pe inimă și să-și dea mîinile în vederea scopului măreț pe care îl urmărește Liga, de ce nu s'ar putea opera și la noi o asemenea concentrare? Totul atîrnă dela puterea spiritului de abnegațiune al celor azi încă divisați.

Noi nu voim ca partidul nostru național să facă politică după inspirațiunile vr'unui partid politic din România, ci vrem să avem posibilitatea de a fi în legătură cu

Români în România, iar nu, în chip unilateral, cu oamenii politici numai ai unuia sau ai altuia din partidele militante. Perfectă neutralitate față cu luptele partidelor din România, și strînsă și frățească afecțiune pentru Țară, pentru toate partidele ei. Aceasta este azi ideia pe care o au toți oamenii noștri independenți și cu tragere de inimă pentru cauza poporului. Și, adevărul e, că nici nu se poate să dozească altfel. Din moment ce cine-va dintre noi se face instrumentul vr'unui partid politic din România, înțelegeți, că chestiunea *trebuie*, în chip fatal, să ne învenineze.

Sperăm deci, că pe această bază se vor putea cimenta din nou legăturile dintre bărbații noștri conducători, și atunci, în mod firesc, cauza generală va lua un nou avînt.

Se pare că în acest sens se urmează tratative — și e posibil ca sub presiunea opiniei publice pacea să reîntre în sfîrșit, în condițiuni reale, în sînul nostru și să ne redea vigoarea de mai înainte.

Se apropie marea zi de 3/15 Maiu, a cincizeceia aniversară a adunării de pe «*Cîmpul Libertății*». La acea adunare au luat parte *toți* Români, fără distincțiune de confesii sau partide. Atunci s'au pus temeliiile marelui nostru partid național.

Să dea Dumnezeu, ca acum după cincizeci de ani, să fim capabili a ne manifesta tot *uniți* în gînduri și simțiri, căci vremurile prin cari trecem reclamă azi mai mult ca atunci unirea noastră, a tuturor celor apăsați și schingiuiți.

Cu această speranță așteptăm marea zi aniversară, în această speranță ne pregătim s'o punem în relief, ca lumea să audă și înțeleagă că existăm și că resistăm barbarului sistem de desființare națională.

Cuvîntul nostru de ordin este deci deocamdată:

La Blaj! Pe «Cîmpul Libertății»!...

Scaevola.

INCEPUTUL SFÎRȘITULUI

Cici au ajuns relațiunile dintre Austria și Ungaria. Intre aceste două țări se poartă azi o înverșunată luptă politică și dacă nu se va întimpla vr'o minune, apoi e foarte probabil, că în curînd se va alege din monarhia de astăzi cu cele două capete — «Impărat și Rege» — sau o împărăție unitară, sau o separațiune definitivă.

Dualismul se crapă și plesnește în toate legăturile sale petrificate. Austriacii se pretind stăpîniți și exploatați de Maghiari; aceștia tăgăduesc și susțin că Ungaria ar fi țara cea exploatată... Și lupta continuă, zi de zi, tot mai pătimește, tot mai otrăvită. Abisul între cele două țări din monstruoasa uniune dualistă se sapă tot mai afund și tot mai larg. Semne de pace nu se arată nicăeri. Se manifestă însă semne de implacabilă dușmănie, de irreparabil divorț...

Un ziar unguresc, *Magyar Hirlap*, care are obiceiul de a face treburile guvernului țării sale, — lansă mai deună-zi un articol plin de spume în contra Austriei. Iată cum tipă înpintenatul organ unguresc:

«*Apoi dacă nu, nu; de cerșit nu vom cerși. Dacă Austria bine-voeste (Ungurii sunt totdeauna politicoși, cînd — nu trebuie! Nota tr.) să rămîna vecinic minoră; dacă cincizeci de ani nu i-au fost de ajuns să o aducă la vîrsta bărbăției; dacă, cu un cuvînt, Austria își începe fie-care regenerare cu o sinucidere (D'apoi atunci, cum de n'a murit încă?! Nota tr.), noi nu mai trebuie să ne legăm soarta noastră de a ei. Noi eram deja Stat pe o vreme cînd Austria nu exista nici măcar ca noțiune de drept public. (Laudă-te gură! N. t.)*

Nu noi am fost exploatații, ci din grăsimea noastră au trăit Austriacii și su-

curile noastre de viață ei ni le-au absorbit. Dar chiar și pe cînd noi ne găseam în situație de colonii, în o situație balcanică tot era mai multă putere vitală în noi, decît în Austria cea de trei ori regenerată, cea sprijinită în două părți și cea încoronată cu împărătească putere . . .

De trei ani răbdăm această stare rușinoasă, criza Dualismului. Ceea ce noi ne am agonisit (!) într'o generație întregă ca avere, putere și prestigiu, noi trebuie să jertfim impotenței austriace . . .

Nu este oare ridicol, ca noi, aceia cari cu mîna puternică (dar cu cap nerod N. t.) am înfrînat (!) renitența naționalităților și înfruntînd opiniunea publică a Europei întregi, am alcătuit (în gazete N. t.) unitatea noastră națională, să devenim victimele undulațiunii naționalităților austriace? Ca noi, aceia cari cu exemple fără de pereche în istorie (scrisă de fanfaronii maghiari N. t.), cu sacrificii strălucitoare am mîntuit, am susținut și am creat din nou milenara noastră constituțiune (oligarhico-absolutistă N. t.), să plătim prețul crizelor constituționale din Austria? Ca noi, aceia cari am știut să ferim vechea noastră constituție de criza parlamentarismului ce bîntuiește azi întreaga lume, să cădem și noi împreună cu falimentul parlamentarismului austriac?

Austria nu a existat nici odată. A fost, nu e vorbă, acolo o puternică Dinastie care în virtutea țărilor sale dela Dunăre și a armatei sale mari a constituit marea putere austriacă. *Noi numai cu această Dinastie am avut de a face, iar nu cu Austria.* Noi am dat viață Austriei; noi am făcut din Austria un Stat și Austria numai grație legăturii cu noi a ajuns la situația de mare putere

Astăzi suntem iarăși acolo, unde am fost acum trei ani: transacțiune dualistă ce nu se poate naște, cotă-parte asupra căreia nu putem cădea la învoială.»

Din acest articol, care este tipic pentru felul cum înfățișează presa maghiară situația, ne putem face o idee ce grozavă este furia Maghiarilor. Acum iată și modul de a vedea al Austriacilor. «*Deutsches Volksblatt*» dela Viena se exprimă astfel:

«De mult s'a constatat la noi, că Maghiarii pe de o parte împingeau lucrurile spre o deplină neatîrnare politică și economică a Ungariei de către Austria, iar pe de altă parte populațiunea noastră începuse să se revolte în poștriva asuprașirii pe care o exercită Ungaria asupra Austriei în cadrele Dualismului. Deja de pe atunci se prevedea, că reînnoirea compromisului economic între Austria și Ungaria are să fie foarte grea, dar tot se spera că are să fie cu puțință. *Această speranță s'a sfîrșit. Azi nimeni nu se mai poate gîndi la o menținere a relațiilor dintre Ungaria și Austria.*

Un Timp îndelungat, *Austria a admis*, în interesul monarhiei, să fie robită de către Unguri și a adus enorme sacrificii pe altarul Dualismului. Dar, în fine, măsura s'a umplut. Jugul sub care am fost constrînși să ne plecăm, la 1867, capul, apăsa din ce în ce mai greu asupra grumajilor popoarelor Austriei. În sfîrșit acestea s'au sculat, cerînd dreptate. Nici un fel de reînnoire a compromisului economic pe vechea bază! Aceasta ne-a fost lozinca

Separațiunea! Iată ce voim cu toții. Ne-am săturat să ne lăsăm a fi *exploatați de un popor de betyâr-i* (canalii) și aceasta mereu sub pretextul pozițiunii de mare putere a monarhiei, care de fapt nu le folosește decît Maghiarilor cari au astfel puțința de a ne fura.

Ungurii nu au decît o singură politică: *aservirea Austriei sau separațiunea!* Și de oare-ce noi nu mai voim să fim slugile Maghiarilor, de aceea trebuie să insistăm asupra separațiunii. Ori cum s'ar desvolta lucrurile mai departe, un lucru este cert

și anume, că *compromisul nu va mai fi reînviat*, căci reînvierea e imposibilă pentru că ar călca în picioare interesele Statului, iar noi nu vom admite aceasta ca apoi să fim și mai departe exploatați de către Maghiari.»

«*Separatiunea de către Ungaria!*» iată cuvîntul de ordin al Austriacilor, întocmai ca al Maghiarilor.

Ce va face — *Împăratul?*.....

Aci încep combinațiunile cele mai fan-teziste. Dar în curînd vom putea vedea ce are să se aleagă din monarhia Habs-burgilor și ce soartă li se va crea apoi Românilor tranșcarpatini.

DESNAȚIONALIZAREA

După I. NOVICOW
(Urmare)

Camera reprezentanților regatului St. Ștefan este compusă din 413 de-putați fără a calcula pe cei 40 de delegați ai Camerei din Croația.

Dacă scaunele ar fi repartizate în mod proporțional între naționalitățile din acca țară, de ar da cifrele primei coloane din tabloul următor; grație însă tuturor meș-teșugurilor legislative sau administrative, ele dau cifrele coloanei a doua.

Compoziția parlamentului unghuresc.

Națiune	Număr	Deputați în cifre proporționale	Deputați aleși
Maghiari	6.500.000	190	397
Români	3.400.000	95	3
Slovaci	2.000.000	60	0
Germani	2.000.000	60	8
Sirbi	500.000	15	6
Ruși (Ruteni)	350.000	15	0

Vedem dar prin ce fel de monstruoasă nedreptate Maghiară își asigură tirănia lor. *Dacă este în adevăr ceva mai odios decît despotismul, o asemenea libertate minci-noasă.* Fiecare lege în Ungaria mai trebuie să treacă prin *Tabla Magnaților* (Senatul aristocrației).

Ei bine, la această înaltă adunare, care numeră 929 membri, numai 3 sunt trimiși de Croați, restul de 926 este compus din Maghiari. Români, Slovaci, Germani, Sirbii și Rușii nu sunt reprezentați de loc. (Din partea Românilor sunt membrii ai Casei Magnaților, de drept, *prelații*. N. t.)

Se știe că Croația formează un guver-nămînt separat de Ungaria, așa că ea posedă un parlament special. În 1887, dintre 110 deputați ai Camerei croate, 90 erau guvernamentali unghurești și numai 35 aparțineau opozițiunii naționale. O corespondență din *Journal des Débats*, de la 2 Decembre 1887, explica cum se face că se obține o reprezentațiune așa de absolut contrară dorințelor populațiunii. «Fiecare alegător trebuie să declare cu glas tare pentru cine votează. Fără îndoială, teoreticește și moralicește, scrutinul public e mai frumos, căci el obligă pe toți alegătorii să aibă curajul opiniunilor lor. Dar natura o-menească e slabă. Cum să exigi (nici nu vorbesc de funcționari), dar cum să exigi de la un negustor în relațiuni continue cu administrațiunea care poate să-i creeze zile fripte, mai ales în condițiunile de acum, cum să ceri deci de la el ca să nu se lase a fi influențat de interesele sale și să vo-teze după opiniunea sa și cu sinceritate?

Am avut ocazia să am mărturisirea unui negustor de la Agram. El condamnă mai mult ca ori și-cine actuala stare de lucruri și, în cuvinte, el este cel mai convins o-poziționist; dar de oare-ce el exportează mult, el se teme ca administrațiunea să nu-l lovească în interesele sale materiale. Mai mult, fiul său e ofițer, și omul nu vrea

să compromită viitorul fiului său. Astfel, în ziua de alegere, acest furios opoziționist uită sentimentele sale personale și votează pentru candidatul guvernului maghiarofil.

Se zice, că în anul 1860, D. de Beust ar fi spus unui om de stat maghiar: «*Păziți-vă voi hordele voastre, noi le vom păzi pe ale noastre*». Aceste horde (Cehii, Polonii, Slovenii) nu sunt cu mult mai bine tratate în Cislantania. Acestea sunt deci procedurile politice, cu al căror ajutor cine-va se face stăpîn pe cirmuirea unei țări. Iar cînd cine-va are puterea Statului, el are puțința de a dicta toate măsurile de desnaționalizare pe care le crede utile.

După limbă, literatura beletristică și științifică, urmează arta ca manifestarea cea mai caracteristică a naționalității. Stăpînitorii nu au atribuit încă destulă importanță artei spre a proscribe arta celor supuși cu ajutorul măsurilor legislative, dar, firește că stăpînitorul a favorizat arta sa în toate chipurile. Cînd statul acordă subvențiuni, ca în Rusia, pentru construcțiunea de biserici de ale religiei domnitoare, aceste biserici se clădesc de preferință în stilul stăpînitorilor. Mai mult, Statul construște numeroase edificii pentru serviciile administrațiunii, ale armatei, ale instrucțiunii publice, etc. Pentru toate aceste monumente, stăpînitorii se servă de stilul lor iar nu de al popoarelor supuse. Astfel au introdus Musulmanii stilul arab în Indii. Englezii însă desprețuesc astăzi stilul indigen al acestor țări (cu toate că acest stil e cu mult superior pastişurilor noastre greco-romane) și ei construiesc fie clădiri gotice, fie mari casarme în stilurile noastre pseudo-clasice.

Tot astfel, stăpînitorii caută să impună și muzica lor. Orhestrele militare cîntă opere de ale compozițiilor naționalității stăpînitoare și, dacă guvernul dă instrucțiune musicală în conservatorii, el nu ia

drept basă a învățămîntului său muzical popoarelor supuse.

După religie, limbă și artele frumoase, ne mai rămîne acum să vorbim despre idei și sentimente, despre moravuri și despre drept.

(Va urma)

CHESTIUNEA NAȚIONALĂ

ÎN

ROMANIA

Tribuna din Sibiu publică sub acest titlu mai multe articole interesante, dintre cari ținem a prezenta cetitorilor noștri pe cel următor:

Știe tot Românul dela noi, cunosător al chestiunii naționale, că sufletul propagandei de simpatie pentru frații noștri asupriți e la

Ligă.

«Liga pentru unitatea culturală a tuturor Românilor» s'a înființat ca un ecou mareț al aceluși entuziasm fără seamăn, care anima pe toți conducătorii români ai țării noastre în epoca frumoasă a anilor 90—94. Resultantă neînchipuit de valoroasă a acestui entuziasm, *Liga Română* s'a știut menține multă vreme la acea înălțime ideală, care a caracterizat în toate timpurile instituțiile mari, ideale.

Dintr'un motiv intim, prea ușor de înțeles, trecem fără nici un cuvînt peste încercările cumplite îndurate și de această instituție națională a noastră și ne apropiem cu atît mai sperători de vremea, cînd stegarii și sprijinătorii Ligii, raliați cu toată sinceritatea sub același drapel și desbrăcați de toate micile considerații de divergențe politice vremelnice, au arborat de nou drapelul falnic al Românismului, propovă-

duind în toată țara cea mai sublimă doctrină a veacului: *doctrina națională*.

E fermecătoare această reînviere a Ligii și implicit a chestiunii naționale în România! Fermecătoare și cuceritoare a ori ce inimă românească!

Dar nu tot atât de fermecătoare e privilegiul primirii ce a aflat reînvierea aceasta în sinul cetățenilor României.

E prea *mititel* răsunetul trezit în țară fața cu scopul *măreț*. Prea am rămas reci la apelurile și acțiunile entusiaste ale Ligii. Cum și ce fel, nu mai specialisăm; se știe în deobște.

Ei bine, așa nu mai poate merge. Nu e lucru *românesc*, nici *moral* lucru nu e, să mai meargă așa.

E vremea să ne însuflețim odată cu toții, boer și țăran, bogat și sărac — pentru scopurile înălțătoare ale Ligii.

La o parte cu indiferentismul! La o parte cu esitățile fără nici un rost! La o parte cu crasa lipsă de *sentiment al jertfivității*!

E timpul suprem să ne dăm și sufletul pentru Ligă! Să jertfim pentru ea cu toții; să stăruim și să lucrăm în direcția principiilor ei; să o sprijinim și să căutăm a o desvolta din toate puterile noastre!

Cum? — De pristos a mai spune.

Ne vom înscrie nu câte-va mii, ci *sute de mii*, ca membrii ai ei. Vom jertfi cu tot dragul și tot ce putem pentru ea. Vom face propagandă în lungul și latul țării pentru scumpa noastră *Ligă*!

Numai astfel sprijinită va putea *Liga* răspunde adevăratei sale meniri. Numai astfel susținută de noi, vor putea desfășura Ligiștii convenita acțiune în țară și străinătate. Numai cu o lucrare măreață, entusiastă și mai presus de toate *sistematică*, ne vom putea dobîndi și pentru viitor simpatia străinătății culte, iubitoare de libertate. Numai cu jertfe enorme și cu abnegație și mai enormă vom putea lucra serios

pentru chestiunea națională, pentru ameliorarea sorței insuportabile a fraților asupriți.

Pentru că nu ajung întrunirile de protestare, nici meetingurile de simpatie, nici mișcările de aderență, nici adresele de încurajare. Trebuie ceva mai mult în chestiunea națională. Trebuie: *jertfă, jertfă și iar jertfă!*

Și cite scopuri naționale nu așteaptă jertfa noastră!

Dincolo, peste munți, fraților noștri le-a mai rămas în lupta lor *pe viață și pe moarte* aproape o singură armă mai eficace: *presa*.

Cît de prigonită e presa aceasta și cu greu o poate ea duce de azi pe mâine!

De ce n'o sprijinim noi mai cu inimă? De ce nu abonăm mai mulți și perpetuu, ziarele românești de peste munți?

Iată o instituțiune națională, care ne reclamă și ea stăruitor sprijinul și concursul nostru. Să nu mai evităm a da ascultare acestei reclamări cum nu se poate mai legitime! Să sprijinim și să abonăm, nu zeci sau sute, ci mii de inși foile naționale de peste munți.

Și mai sunt atîtea și atîtea chipuri de a sta întru ajutor marelui chestiuni naționale.

N'avem decît să ne preocupăm serios de ea, să o studiem, să o simțim și să ne-o sădăm adînc în inimile noastre românești!

Firește, dela chipul cum vor duce mai departe lupta națională frații noștri asupriți — atîrnă în mare parte sprijinul ce noi li-l vom da.

Dar s'au și dovedit și suntem convinși că se vor dovedi și pe viitor neînfricați frații noștri.

Puțin ne mai desparte de vremea *serbărilor iubilare pentru 1848* și a *congresului naționalităților*.

Noi să stăm gata pentru vremea aceasta

și ecou puternic să ne facem acțiunilor românești de peste munți. Vom ține și noi întruniri naționale pentru 48 în țara întreagă. Vom merge mină în mină cu *Liga* și cu comitetul național studențesc. Intrunirile ținute de Paști la *Huși* și *Vaslui* își vor avea ecou în toate centrele din țară.

Așa luptînd și așa jertfind, ne vom arăta cu adevărat vrednici de *frăția de sînge* cu cei de peste munți. Așa și numai așa vom putea munci și noi pentru chestiunea națională!

CHESTIUNEA NAȚIONALITĂȚILOR

(Urmare).

IV.

BCU Cluj / Central University

«Astfel, mai întii în Austria: (cercetăm după împărțirea politică) în Boemia, Moravia și Silesia e un teritor german deosebit și un altul ceh; în Galiția un teritor polonez și un altul rutean; în Bucovina un teritor român și un altul rutean; în Austria-inferioară, Austria-superioară, Salzburg și Vorarlberg e un teritor compact german; în Tirol e un teritor german și un altul italian; în Carintia și Stiria e un teritor german și un altul slovean; în Carniolia un teritor compact slovean; în Gorița, Triest și Istria e un teritor italian și un altul sloveno-croat; în Dalmația, Bosnia și Herțegovina un teritor compact croat-sîrb.

În Ungaria avem la nord un teritor național slovac și un altul rutean; în Ungaria propriu zisă (basinul Dunării, apoi între Drava și Tisa) un teritor compact maghiar; în Croația, Slavonia un teritor croat; în Voivodina sîrbească un teritor sîrb.

În Transilvania avem un teritor mare compact *românesc*, un altul mai mic *săcesc*

și un altul și mai mic *săsesc*; la frontiera apuseană a Transilvaniei avem încă un teritor românesc, care împreună cu cel din Transilvania formează marele teritor național românesc din Ungaria.

Sunt, ce e drept pe aceste teritorii naționale, enclave, cari aparțin altor naționalități, dar toate aceste enclave nu împiedică ordinea în care sunt așezate naționalitățile și nu știrbesc hotarele lor etnice generale. Iată ce zice în această privință și marele geograf Elisée Reclus:

«Neținînd seamă de populațiile nomade sau de acele ce sporadic s'au grupat pe solul Austro-Ungariei, bună-oară cum sunt micile colonii de Armeni, de asemenea neținînd seamă de insulele și de archipelagurile de Germani, de Maghiari, de Români, situate pe un teritor de naționalitate deosebită, *se vede că aglomerația austro-ungară se împarte în regiuni etnologice distincte, cu hotare destul de precise*. O oare-care ordine apare în mijlocul acestui caos. Mai curînd sau mai tîrziu, de îndată ce voința popoarelor va fi exprimată, gruparea politică a locuitorilor Austriei și ai Ungariei se va face conform afinităților lor de rase» (*Nouvelle Géographie universelle. Tom. III, pag. 139*).

Ast-fel vorbește cel mai mare geograf al secolului. Dacă dar există *regiuni etnologice distincte cu hotare bine determinate*, atunci și chestiunea naționalităților din Austro-Ungaria trebuie să se deslege în modul indicat de Elisée Reclus, adică prin federalism basat pe afinitățile de rase sau și mai simplu, prin *federalism pe baza principiului de naționalitate*, așa cum, în cereau Slavii și Românii la 1848, singura deslegare echitabilă și definitivă și azi.

Negreșit, altă deslegare s'ar potrivi, cînd în Austro-Ungaria n'ar exista decît două naționalități distincte: Germanii și Maghiarii, și cînd cele-lalte naționalități Slavii, Românii și Italienii ar forma mici insule diseminate. Atunci s'ar mai potrivi poate federalismul de azi, ce există între Austria și Ungaria, așa numite uniune reală.

In articolul ce urmează ne vom sili să arătăm, că naționalitățile ocupă teritorii compacte bine limitate și că, deci, deslegarea chestiunii naționalităților nu se poate face decît prin introducerea *federalismului în limitele hotarelor generale de naționalitate, care ar crea State naționale, libere și suverane, coordonate între ele, iar nu subordonate unele altora.*

Chestiunea naționalităților născută mai cu seamă din cauză, că nu s'a ținut seamă de *principiul de naționalitate*, dispăre din momentul cînd se face aplicația acestui salutar principiu.

V.

Polonii și Rutenii din Galiția.

Galiția, care după cum zice Elisée Reclus, aparține Austriei numai cu violarea geografiei, are o suprafață de 78.496 chil. pătrați și o populație de 6,607.816 locuitori. Ca și Bohemia, nu cuprinde o populație omogenă, ci două naționalități, cari deși slave, sunt deosebite: *Polonii și Rutenii*. In Galiția sunt 3,509.183 Poloni sau 53.4% din populație, și 2,835.674 Ruteni sau 43.1%. Mai sunt 227.600 Germani sau 3.5%; alții 32.359. Astfel e compusă populația Galiției după statistica ce o avem de față; despre marele număr de Jidani însă nici o indicație. Elisée Reclus (*Nouvelle Géographie universelle. Tom. III*), dă cifra de 686.600 Jidani cari locuiesc în Galiția. Publicistul Charles Benoist (*Revue des deux Mondes, 15 Octombrie 1897, pag. 778*) spune, că sunt așa de mulți Jidani în Galiția, încît, în vre-o 12 orașe secundare, ating 60% din populație. (Pentru moment ne mulțumim cu aceste indicații asupra Jidanilor din Galiția și vom reveni într'un articol special, arătând rolul ce-l joacă acești venetici în această provincie a imperiului). Să ne ocupăm de Poloni și

Ruteni, popoarele autohtone ale țării, și să vedem în ce raporturi stau.

Polonii și Rutenii nu sunt amestecați, ci stau pe teritorii distincte. Astfel, teritoriul polonez începe de pe la Bielitz și se continuă între munții Carpați și Vistula pînă la riul San, un tribut al Vistulei, riu care formează, într'un mod general, linia de demarcație etnologică între Poloni și Ruteni. Teritoriul rutean e între San, munții Carpați, Bucovina și frontiera rusească.

Aceste două naționalități deși pe teritoriile distincte, sunt în luptă necurmată. Polonii sunt agresorii și Rutenii se apără. Elisée Reclus face observația, că din cauza luptelor dintre dinșii, se întîrzie și pentru unii și pentru alții, egalitatea politică.

Polonii ca și Cehii, ba chiar înaintea Cehilor, odată cu Maghiarii, au cerut și cer drepturi istorice, vor restabilirea regatului polon galițian, așa cum era pe timpul mării poloneze, într'un Stat polonez însă, în marginile hotarelor istorice ale Galiției. Rutenii ar avea soarta de azi a Românilor din Transilvania.

Dar nu numai că ar avea-o, ci chiar o și au. Astăzi cînd Statul galițian istoric, nu e restabilit, cînd Galiția se bucură numai de o largă autonomie provincială, și cînd frunțașii politici polonezi joacă roluri importante în imperiu, e vai de capul bieților Ruteni.

Aceleași mijloace pe cari le întrebuițază Maghiarii în a desnaționaliza pe Români, Slovaci etc., le întrebuițază și Polonii pentru a desnaționaliza pe Ruteni. Astfel, în Galiția orientală, teritoriul rutenesc, Polonii înființază școli primare și pun învățători poloni, cari nu știu un cuvînt din limba rutenească, nesocotindu-se învățătorii ruteni. Acești din urmă învățători, dacă manifestă cum-va sentimente patriotice rutenești, sunt pe dată transferați în Galiția occidentală, teritoriul polonez. Se tipăresc cărți în spirit național polonez, în cari se

glorifică superioritatea culturii poloneze și incapacitatea culturală a Rutenilor, în tocmai după-cum și Maghiarii propagă că ei sunt superiori tuturor naționalităților din Ungaria.

Rutenii sunt persecutați pe toate terețele vieții naționale și politice. Administrația, justiția, legea electorală, totul e în contra lor. Când Rutenii protestează, Polonii îi întâmpină cu strigătele de panslaviști și de trădători. Acum vre-o cîți-va ani, poporul rutenesc a trimis o deputațiune de 200 delegați la Viena, să denunțe Impăratului volnicile poloneze, dar Impăratul n'a primit deputațiunea ruteană, cum n'a primit deputațiunea română cu Memorandumul în 1892, și cum n'a primit, nici anul acesta, deputațiunea săsească.

Polonii ca și Cehii cer federalism istoric. Maghiarii au făcut începutul cu regatul sfîntului Ștefan, Cehii vor să-i urmeze cu regatul sfîntului Venceslas, iar Polonii nu vor să se lase mai pe jos. Se pare, că vor să arate înadins, că singura concepțiune de federalism, care ar conveni monarhiei, ar fi numai cea istorică.

Rutenii în lupta lor de salvare națională întîlnesc în calea lor *șleahța poloneză*, un fel de nobilime scăpătată, care îi persecută și se folosește de trecerea ce o are în imperiu pentru a-i desnaționalisa. Un alt partid polonez intitulat «democrat» s'ar părea că se deosibește de șleahță în ce privește pe Ruteni, căci democrații vor «o *Polonie în hotarele atracțiunii voluntare*», înțelegîndu-se prin aceste cuvinte că *Rutenii să se așeze de bună-voe în această Polonie reînviată...* Auziți! În realitate și democrații aceștia combat revendicațiunile Rutenilor, ca și nobilii din șleahță.

Majoritatea reichsrathului vienez, compusă mai cu seamă din Polonezi, în răspunsul la adresă de anul trecut, a ținut să accentueze încă odată ce fel de federalism voește. Adresa glăsuia între altele următoarele:

«Camera deputaților e. pătrunsă de convingerea, că numai prin o *reciprocă recunoaștere a drepturilor* înăscute ale popoarelor Austriei în toate regatele și țările imperiului se va putea încheia pacea națională. Conservarea *drepturilor istorice speciale și a integrității regatelor și țărilor* și menținerea legăturii reale ce le unește, sunt garanțiile acestui înalt scop.»

Cum vedem, majoritatea poloneză și cehă din cameră, proclamă un soi de uniune reală pe base istorice între regatele și țările cari compun imperiul, creațiuni arbitrare din timpul evului mediu, și cari nu se mai potrivesc cu hotarele etnice generale ale naționalităților.

Restabilindu-se hotarele istorice, după cum cere adresa, chestiunea naționalităților nu se va rezolvi, și contrar păcii naționale de care vorbește, vor fi lupte și mai crîncene. Germanii din regatul Boemiei al sfîntului Venceslas vor lupta să nu fie cehizați; Rutenii din regatul polonez al Galiciiei vor lupta și mai departe să nu fie polonizați.

Pacea națională nu se va putea stabili decît atunci, cînd în cadrul regatelor și țărilor istorice se vor da satisfacere tuturor naționalităților aflătoare într'însele; cînd bună-oară în locul unui regat istoric vom avea două sau trei state naționale.

Rutenii stau pe acest punct de vedere în lupta lor națională. Iată și programul lor actual (din 1894):

1. Noi stăm pe baza programului național al centralei «*Ruska-Rada*» din 1848, și voim ca poporul nostru să se desvolte ca *popor slav independent*, credincios legii și ritului părinților lui, credincios Monarhului austriac.

2. Noi stăm pe baza constituțiunei și vom nisui la realizarea drepturilor ce ne sunt garantate prin constituție, ocupîndu-ne serios cu necesitățile țăranilor și tirgoveților noștri.

3. Noi cerem consolidarea pe basă națională a tuturor puterilor rutene, pentru

o comună lucrare organică și eventual pentru o apărare energetică.

4. Noi nisuiam după *autonomia deplină pentru poporul nostru* și înlăturarea oricărei influențe străine asupra chestiilor sale interne. Pentru acest scop cerem, ca în locul autonomiei țărilor să fie pusă autonomia popoarelor sau se face o lege de naționalități.

5. Ne vom alia numai cu astfel de elemente, cari susțin față cu Rutenii punctul de vedere al dreptății sau sunt democratice. Vom face opoziție guvernului și partidelor, cari în prezent sunt hotărâtoare, câtă vreme nu se va schimba sistemul dușmănos față cu poporul rutean.

VI

Jidanii din Galiția.

Eu de nevoie să ne oprim puțin la Jidanii din Galiția, căci numărul lor cel mare contribuie foarte mult să împedice revendicările naționale ale Polonilor și Rutenilor.

Pentru a se vedea situațiunea și rolul Jidanilor în Galiția, vom arăta cele ce scrie Elisée Reclus (în a sa *Nouvelle Géographie universelle, tomul III*) un savant care nu poate fi bănuț de antisemitism, căci mai deună-zi ținu o conferință la *Maison du Peuple* din Bruxelles, prin care încerca să arate că Jidanii actuali n'ar fi semiți, dar un amestec de Slavi și Armeni.

La pag. 400 d. Elisée Reclus zice :

«Dintre toate elementele de populație, acel care crește mai repede în Bucovina și în Galiția, ca și în țările cehe și în toate provinciile austro-ungurești, este elementul israelit. Înainte de 1848, când Jidanii erau încă asupriți prin datini și prin legi, numărul lor creștea; acum familiile lor, totdeauna cu foarte mulți copii, ferite de deșoș prin o morală severă, se înmulțesc și mai repede și ajung în mod gradat stăpînii țării. Aproape jumătate din toți Jidanii austriaci locuiesc în Galiția și Bucovina; cum însă cea mai mare parte

dintre coreligionarii lor din Polonia și din Rusia se află îngrămădiți tocmai în districtele mărginașe, se poate considera cu drept cuvînt această regiune centrală din Europa, mai potrivit decît Palestina sau ori ce altă regiune din Europa, ca țară jidănească prin excelență. Acolo e centrul din care paiajenul a întins cu măiestrie ițele pînzei sale peste tot continentul.

«E lesne de înțeles, că această mulțime de Israeliti fără patrie, fără legătură directă cu pămîntul și cu populațiile băstinașe și apoi mai în totdeauna dispusă a împărtăși opinia care raportează, adică aceea a stăpînitorilor politici, este o mare cauză de slăbire pentru partidul autonomiei poloneze sau rutene. În Lwow, capitala Galiției, în Cracovia, în Rzeszów și în alte orașe mari, Jidanii sunt mai mult de o treime din populație; în Brody, în Drohobicz, sunt în majoritate; nu e oraș unde să nu'i întâlnești în grupuri, îmbrăcați în vechile lor haine: caftan lung, cisme, pălărie cu boruri largi cari adăpostesc perciunii. Și chiar acolo, unde se întâmplă să fie mai puțini, reușesc să monopolizeze tot schimbul, nu atîta prin finețea și priceperea afacerilor, cît mai cu seamă prin spiritul lor de solidaritate.»

Astfel de constatări face d. Elisée Reclus. Noi putem generalisa și zicem că: *ori unde se îngrămădesc mulți Jidani, sunt în totdeauna o piedică serioasă la împlinirea aspirațiunilor naționale ale populațiilor băstinașe, căci Jidanii n'au patrie, n'au nici o legătură cu pămîntul unde au năvălit și nici cu populațiile peste cari au năvălit.* (O situație analogă cu cea din Galiția o avem în Moldova-nordică, unde de vre-o 50 de ani au năvălit un număr de Jidani din Galiția, Polonia și Rusia).

Și sunt așa de numeroși Jidanii în Galiția, încît Elisée Reclus spune, că acolo e țara jidănească prin excelență, iar Charles Benoist zice, că mai că ar fi pe punctul să formeze un Stat jidănesc. Un singur lucru însă lipsește Jidanilor în Galiția, răs-pundem noi, pentru a putea forma un Stat jidănesc, teritorul lor propriu, căci de îndată ce o populație oare care e lipsită de momentul teritorial, nu poate forma o

naționalitate și deci nici Stat național a parte.

Din Galiția, din acest furnicar jidănesc, s'au răspândit roiuri de Jidani în Ungaria și România.

Vorbind despre Jidanii din Ungaria, d. Elisée Reclus zice la pag. 354, 355:

«Din secolul trecut, numărul Israelitilor a crescut în țară într'un mod de necrezut; Munkács este un oraș mai mult jidănesc decît creștin. Pesta, unde în 1836 nu se găsea decît vre-o mie de Jidani. În 1870, se aflau aproape 40.000 și azi numărul lor s'a ridicat probabil la 50.000. După Varșovia, Pesta este cel mai mare oraș jidănesc din lume. Nașterile la Jidani sunt foarte numeroase și s'a constatat, că ei resistă mai bine ca celelalte rase din Ungaria la epidemii și la maladii endemice. Astfel în orașul așa de insalubru al Pestii, viața lor mijlocie este cel puțin de două ori mai lungă decît a celorlalți locuitori. În anii 1872—73, cînd holera se-cera Maghiari, Germani, Români, Slavi din Ungaria, Israeliti se înmulțiră, fie din cauza imunității lor relative la epidemii, fie mai degrabă din cauza îngrijirilor, pe cari le dau copiilor lor și a spiritului de solidaritate. Imigrația contribuie și ea în bună parte la mărirea populației israelite din țară. Din Galiția, din Polonia, din Rusia, Jidanii vin pe tăcute să cucerească Ungaria și platoul transilvan. Aproape în toate orașele slovace, rutene, române, chiar în cele mai sărace, «poporul ales» e deja reprezentat printr'un mînuitor de parale. În multe locuri de unde strămoșii săi au fost alungați, Jidanul cu toate că e singur de rassa lui, ajunge îndată stăpîn, căci dînsul ține circiumă și dugheană, și tot dînsul vinde pe datorie rachiul și la nevoie avansează și mici sume la debitorii săi, în schimbul unor bune ipoteci. Resultatul este, că încetul cu încetul pămîntul trece din mîinile Românului în mîinile Jidanului. Nenorocitul țăran, care vede proprietatea sa ducîndu-se bucată cu bucată, blestemă pe acel care-l ruinează, dar n'are nici voința și nici puțința de a se scăpa, săpîndu-și singur groapa mizeriei în care va să cadă. Magnatul bogat se ruinează și el, și proprietățile sale îndatorite trec mai în totdeauna în mîinle unui Jidan. Ba unii dintre Jidani, speculatori foarte încușiți, gerează domeniile lor cu îngrijire; un mare număr însă, mai cu seamă în Transilvania, închiriază pămîntul la aceiași țărani

pe cari i-au ruinat, și vechea metodă de exploatare continuă și mai grozav.»

Din acest tablou așa de real al acțiunii Evreilor, cari se întind ca o pecingine în Ungaria, vom rectifica numai că elementul jidănesc se află în creștere și progresează în Ungaria propriu zisă, alături cu Maghiarii și nu crește de loc în Transilvania alături de Români. Pe teritoriul românesc din Ungaria și Transilvania se află, cum vom vedea în articolele viitoare, cei mai puțini Jidani, așa că modul de exploatare descris de Elisée Reclus privește mai mult pe Maghiari.

Dar Jidanii în emigrația lor din Palestina-galițiană și poloneză, nu se opresc numai în Ungaria, ci se răspîndesc în țările cehe, în Viena, etc.

Vorbind de Jidanii din Viena, Elisée Reclus zice în pag. 210:

«Dintre toate rasele, aceea care crește mai repede la Viena, este a Jidanilor. În număr de vre-o 60.000, ei și-au băgat mina în toate operațiunile de bancă, în toate speculațiunile financiare și prin presă, care este mai în întregime la ordinele lor, guvernează în bună parte lumea politică ca și lumea de afaceri.»

Această mare mulțime de Jidani răspîndiți în toată monarhia, și în afară de cui-barul lor din Galiția, mai cu seamă în cele două capitale, Viena și Pesta, ținînd în mîinile lor bogății colosale și presa, sunt o piedică permanentă de care se lovesc aspirațiunile naționale și autonomiste ale popoarelor. Jidanii, pentru avea toate porțile deschise, pentru a putea exploata, ei cari n'au nici o revendicare națională de făcut, se dau de patrioți și șoviniști, Germani la Viena, Maghiari la Pesta, se unesc cu minoritatea de stăpînitori, întru asuprirea majorității de Slavi și Români.

Dacă ne-am oprit la Jidanii din Galiția și la ramificațiunile lor din monarhie, este mai întiu, pentru a accentua, cum am

văzut, că acest element contribue să împiedice justele revendicări naționale ale popoarelor autohtone și al doilea, că *cu toate că sunt numeroși, nu pot fi recnușcuți ca subiect de drept național*. În adevăr, Evreii, ca și Armenii, Țigani, trăind risipiți pe teritoriile mai multor State și nu pe teritoriile lor compact naționale, nu pot forma o naționalitate, un Stat, căci cad în afară de sfera principiului de naționalitate.

Acest mare principiu nu se poate aplica la Evrei, Țigani, Armeni și nici la alte crâmpeie de popoare, cari nu locuiesc pe teritoriul lor național.

(Va urma)

Die Gegner des Föderalismus.

I.

Wenn man seit Jahren die österreichischen Blätter täglich durchsieht, so kann man nicht umhin, sich über die kleinlichen, nichtsagenden Debatten zu wundern, die sowohl in der Presse wie im Parlamente, bezüglich der Nationalitätenfragen, geführt werden. Was in dem österreichischen Abgeordnetenhaus nicht alles zusammengeredet wurde, seitdem die Nationalitätenfragen parlamentarisch behandelt werden, und doch hat man nur in den seltensten Fällen den Kernpunkt dieser Frage zum Gegenstande der Discussion gemacht. Oft hat man den Eindruck, als ob die verschiedenen Redner es absichtlich vermeiden würden, die Frage von ihrem wahren Standpunkte aus zu betrachten und zu beleuchten. Ganz dasselbe geschieht in der Presse. Da kann man mitunter scharfsinnige, geistreiche, stylistisch-künstlerische Betrachtungen über parlamentarische Verhältnisse, über die Unzufriedenheit dieses oder jenes Volkes, über einzelne Maasnahmen der Regierung etc. lesen, aber selten, äusserst

selten bekommt man da einen Artikel zu Gesicht, der über die Art und Weise, wie man die Nationalitätenfragen lösen könnte, irgend eine vernünftige Idee brächte. Das scheint in Östreich durchaus nicht «*actuell*» zu sein. Dort ist nur Das, was Herr X oder Y im Abgeordnetenhaus für oder gegen diese oder jene Partei zu meinen geruht, von einem enormen, «*actuellen*» Interesse; um die Lebensfrage des Reiches selbst kümmert sich fast Niemand.

Ab und zu hört man die Czechen den Föderalismus betonen; darauf pflegt bald ein deutsch-centralistischer Gemeinplatz zu folgen, und die Czechen ziehen sich wieder in die Antiquitätenkammer ihres böhmischen Staatsrechts zurück, die Deutschen dagegen auf ihren bekannten «*nationalen Besitzstand*». Das sind die «*hohen*» Gesichtspunkte. Die anderen übergehen wir.

Wie soll da ein Nationalitäten-Ausgleich möglich werden?

Allerdings kann es den Deutschen Niemand verargen, wenn sie von dem von den Czechen geplanten Föderalismus nichts hören wollen. Sie wissen sehr wohl, dass ein *solcher* Föderalismus ihnen, und namentlich den Deutsch-Böhmen eine den ungarländischen Deutschen ähnliche und «*gleichwerthige*» Situation schaffen würde.

Dagegen sind die Befürchtungen der Deutschen bezüglich eines nach nationaler Abgrenzung einzuführenden Föderativ-Systems völlig grundlos und unhaltbar.

Die heutige österreichische und österreichisch-ungarische Verfassung ist unhaltbar geworden, denn keine entspricht den Wünschen der überwiegenden Mehrheit der im Habsburger Reiche wohnenden Nationen; keine dieser zwei Verfassungen gestattet den Völkern eine freie Entwicklung und auch die Deutschen können, bei Aufrechterhaltung dieses Zustandes, aus der Gefahr der Slavisirung und Magyarisirung nicht heraus gelangen.

In Ungarn werden rund 2 Millionen des deutschen Volkes geknebelt und gewaltsam magyarisiert. Von diesen zwei Millionen Deutschen wohnt fast eine Million knapp an dem nationalen Gebiete der Deutschen Östreichs.

In vielen österreichischen Kronländern befinden sich die Deutschen unstreitig in dringender Slavisirungs-Gefahr, so z. B. in Böhmen, Mähren, Schlesien, Steiermark, Kärnthen u. s. w. Das ist aber auch leicht erklärlich; denn es giebt zwischen dem national-deutschen und den slavischen Gebieten keine politische Demarcations-Linie und so sind die Slaven unter der Herrschaft des § 19 der Staatsgrundgesetze vollauf berechtigt, selbst wenn sie auch nur verschwindende Enklaven auf deutschem Gebiete darstellen, auch auf diesem Gebiete nationale Gleichberechtigung zu fordern. Verweigern darf ihnen das keine österreichische Regierung, denn sie würde in diesem Falle Verfassungsgesetze verletzen. Folglich sind nicht die letzten österreichischen Regierungen daran schuld, wenn der nationale Besitzstand der Deutschen in Östreich stetig eingeengt erscheint, sondern die *Verfassung* selbst. Und für eine solche Verfassung schwärmen die Deutschen? Viele von ihnen glauben, der Centralismus wäre eine Bürgschaft für ihren nationalen Besitzstand. Aber gerade unter diesem von den Deutschen so unverständlich hartnäckig vertheidigten Centralismus geriethen sie ja in die schiete Stellung, in der sie sich heute befinden. Damit sie selbst und mit ihnen auch die übrigen Nationalitäten aus der heutigen Lage sich befreien könnten, müssten sie einsehen, dass es einen einzigen Ausweg gibt und das wäre die nationale Abgrenzung aller Nationen und die Einführung des Föderativ-Systems.

A. D. T.

Brutale Magyarisierung.

Unter diesem Titel schreibt die Hermannstädter *«Tribuna»* :

Es ist rein unfassbar und unverständlich wie weit die Tyrannei der Magyarisirungs-Politik reicht.

Jetzt, nachdem die Magyaren sich ein Gesetz zur Magyarisierung unserer Ortsnamen geschaffen haben, unterfangen sie sich, selbst unsere *Familiennamen* zu magyarisieren.

Alle im staatlichen Dienste befindlichen Rumänen werden von ihren Chefs aufgefordert, sich die Namen magyarisieren zu lassen.

Wir wissen, dass der Handelsminister, als er diesbezüglich im Abgeordnetenhaus interpellirt wurde, die Stirne hatte die offenkundigen Thatsachen abzuleugnen.

Wir und andere Zeitungen haben sofort Beweise für die Unwahrheit der ministeriellen Aussagen erbracht. Und weitere diesbezügliche Beweise liefern uns die täglich vorkommenden Thatsachen, die wahrhaftig räuberische Anfälle auf das Theuerste einer menschlichen Seele, auf den Namen der Eltern und Altvordern darstellen.

Soeben bringt man uns einen neuen und schlagenden Beweis in dieser Hinsicht, und zwar von Seiten eines bei einem Bahnhof angestellten Rumänen, der das Opfer dieser brutalen und schurkenhaften magyarisatorischen Operation ist.

Der arme Mensch beklagt sich bei uns, in einem ergreifenden Schreiben, dass man ihm mit Amtsverlust droht, falls er seinen Namen nicht magyarisieren wird.

Er zeigt uns noch an, dass bei der Arader Eisenbahnverwaltung mehrere Rumänen ihre Namen magyarisieren haben und dass die Gesamtzahl dieser rumänischen Angestellten, die einfach ihren Namen magyarisieren *mussten*, mehr als 200 beträgt.

Und diese brutale Regierung, die uns selbst die Familien-Namen raubt, erfrecht sich noch, uns gegenüber von «*Wohlwollen*» zu faseln und unseren Geistlichen eine Gehalterhöhung anzubieten!

Das ist wohl der Höhepunkt des Cynismus!

Verweigerung von Reisepässen.

Täglich erhalten wir und die rumänischen Zeitungen in Ungarn und Siebenbürgen Briefe, in welchen uns ungarländische Rumänen, Bürger in ihrem Vaterlande, anzeigen, dass man ihnen systematisch die Ausfolgung von Reisepässen *nach Rumänien* verweigert. Wie weit diese Willkürherrschaft in Ungarn gediehen sein muss, kann man daraus ersehen, dass sogar eine ganze Anzahl von Rumänen, die nie Politik gemacht haben, die aber hier in Rumänien wirtschaftliche Interessen haben, von ihren magyarischen Behörden keinen Reisepass für Rumänien erhalten können.

Natürlich gibt es in Ungarn kein Gesetz, welches die dortigen Behörden ermächtigen würde, die Ausfolgung von Reisepässen zu verweigern. Das macht aber nichts. Die Regierung will nicht, dass die dortigen Rumänen herüber kommen, und ihr Wille ist in Ungarn — Gesetz.

Männer wie *Dr. Ratiu* können unter gar keiner Bedingung einen Reisepass erlangen. Herr *Dr. Ratiu* hat seit *etwa drei Jahren* zu wiederholten Malen einen solchen Pass verlangt, aber vergebens. Stets wurde ihm ein solcher verweigert. So glauben die Herren Magyaren die nationale Zusammengehörigkeit der Rumänen aus der Welt zu schaffen? *O sancta simplicitas!*

Wäre es da nicht angezeigt, Ungarn mit einer chinesischen Mauer, mit einer reellen, aus Ziegelsteinen und Kalk, von Rumänien abzusperren? . . .

CRONICA GENERALA

MAGHIARISAREA ROMÂNILOR

«*Tribuna*» din Sibiu publică următoarele zdrobitoare dovezi despre violența maghiarisării Românilor.

Zi de zi vin noi dovezi, că ministrul maghiar de comunicațiune, când a tăgăduit faptul *silnicei maghiarisări*, a spus un neadevăr.

Zi de zi vin noi și triste ilustrațiuni la mișcătoarea scrisoare ce am publicat deunăzi din chiar pana unui nenorocit Român amenințat, că îl leapădă din slujbă, dacă nu-și leapădă el numele strămoșesc.

Foaia oficială zilnic publică numele celor cari sau maghiarisat, și aceste liste parcă nu vreau să se mai sfârșească. *Numerul celor maghiarizați se urcă la mii.* Numai în numărul său din urmă foaia oficială arată peste 200 de maghiarisări de nume. Aproape toți acești nefericiți, victime ale politicii șoviniste maghiare, sunt funcționari de stat, cu deosebire amployați pe la poștă și trenuri.

Iată aceste dovezi și date despre brutalitatea maghiarisării.

Dintre *Români* au fost maghiarizați:

Ioan Popa, amployat la stațiunea Kot, și-a schimbat numele în «*Pap*».

Mihail Chendi, servitor la gara Vașcău (Bihor) — în «*Kárpáti*».

Vasilie Moldovan, servitor la gara Csik-Szereda — în «*Molnár*».

Nicolau Găvozdea, expres în Cluj — în «*Gazda*».

Gavriil Chiorean, conductor în Sibiu — cu 4 copii ai săi, în «*Kerónyi*».

Carol Dan, servitor de tren în Cluj, în «*Dáufi*».

Loise Vlad, servitor la gara din Cluj, și cinci copii ai săi, în «*Rado*».

Nicolau Opriș, servitor la gara din Cluj, cu soția și 3 copii, în «*Orosz*».

Zosim Stefan, servitor la gara din Mirăslău, dimpreună cu 4 copii ai săi, în «*Laszlo*».

Ioan Cioban, dela gara din Cluj în «*Csiszár*».

George Sâmpăleanu, dela gara din Cluj în «*Szenspáli*».

Dintre *Sazi* și alte naționalități scoatem numai câteva nume.

Rudolf Pretz, aplicat la gara din Sibiiu, în «**Petőfi**».

Iulius Melega, servitor la tren în Sibiiu, cu 4 copii ai săi, în «**Meleg**».

Alexandru Komes, servitor la tren în Sibiiu, cu 4 copii, în «**Komáromi**».

Francisc Steinbach, magaziner la tren în Sibiiu, cu 8 copii ai săi, în «**Köpataki**».

Ioan Ungur (gara Tîrgul-Mureșului) și fiul său Emil, — în «**Ugrai**».

Iosif Vancea (gara Brașov) cu fiii săi Iosif, Maria și Berta, — în «**Váradi**».

Ioan Dan, — în «**Dani**».

Ioan Blaga, — în «**Balog**».

Ioan Dâmbean, cu 3 fii, — în «**Dombi**».

Nicolae Săilă, — în «**Nagy**».

Iosif Modrușan, cu 6 copii, — în «**Makói**». (Toți dela gara din Brașov).

Dela alte gări, neindicate s'au maghiarisat:

George Pascu, — în «**Sandos**».

Simion Băceanu, — în «**Bogyó**».

Vas. Mocan, — în «**Bányai**».

Ioan Blaga, — în «**Kozma**».

George Cămușiu, — în «**Kozma**».

Petru Marcu, — în «**Máté**».

Stefan Galoșiu, — în «**Gal**».

Onuț Pascu, — în «**Sáudor**».

Vasile Lăpuște, — în «**Láposi**».

Mihaiu Maier, — în «**Huszár**».

Vasile Nădășar, — în «**Nădasi**». Apoi: *Șofran Blanca* (gara M. Săn-Craiu) cu 4 fii ai săi, — în «**Balog**».

Ioan Chira (gara Teiuș) cu 2 fii, — în «**Király**».

Dintre alte naționalități găsim următoarele nume jertfite silniciei de maghiarisare: *Iuliu Blank* (gara Mediaș) în «**Boér**»; *Andrei Seimen* (gara Micăsasa) în «**Sebesi**»; *Ioh. Fischer* (gara Blaj) în «**Halász**»; *Fr. Flodel* (g. Cisteiu) în «**Fodor**»; *Martin Schmidt* (st. Cisteiu) cu 7 copii ai săi, în «**Kovács**»; *Jos. Hoprich* (st. Micăsasa) în «**Bárdos**»; *Ioan Vrasztli* (gara Teiuș) cu șapte fii ai săi, în «**Vasvári**».

Iată martori clasici, cari pot sta față cu negarea, ce ministerul de comunicațiune a cutezat să facă în dietă.

„PANSLAVISMUL ÎN CAPITALA UNGARIEI“

Așa țipă gazetele ungurești din pricină că studenții universitari dela Budapesta de naționalitate *Slovaci*, și-au constituit o societate de gimnastică!...

Fițiuca «*Magyarország*» denunță autorităților, că studenții slovaci se adună într'un hotel din Budapesta, că acolo ei au o cameră a lor în care se găsesc, *horribile dictu*, inscripțiuni în limba *slovacă*, așa de pildă următoarea:

«*Sokol Jednota cesky telovicniku*» adică «*Societatea de gimnastică vulturul.*»

Dar să vedeți perfidia articolului unguresc:

«Numărul membrilor acestei societăți trece de o sută. Ei sunt pe jumătate *Slovaci*, pe jumătate *Cehi*. Ei caută să întru-nească la adunările lor pe toți tinerii studenți pe cari îi îndoapă apoi cu idei *pan-slaviste* (!!)...»

Factorii societății instruesc pe membrii lor de toate, numai în gimnastică nu. *Ei țin conferințe*, dau reprezentațiuni teatrale și pe lângă idei *pan-slaviste* ei mai propagă și principii socialiste. (!!)

În întreg localul nu găsești un singur ziar maghiar, în schimb însă ziarele slovace și cehe *Vestnik*, *Národní Listy*, *Lidové Noviny*, *Petrklice*, *Cesky Delnik* stau la dispoziția membrilor.

Noi considerăm această societate ca foarte periculoasă, căci membrii ei caută să facă propagandă atît pentru ideile *pan-slaviste* cît și pentru cele socialiste.

Ținem dar să atragem atențiunea autorităților asupra acestei camere înpodobite cu inscripțiuni slovace și cehe, în care nu odată se rostesc cuvîntări contrare *Maghiarismului*.....

Și asemenea gazetari spioni polițienesci se bat în piept și mai fac gură cu libertățile din Ungaria!

Ce scandal! Ce infamie!

INFORMAȚIUNI

MANIFESTAȚIUNEA DE 3 MAIU

Liga Culturală împreună cu comitetul tinerimei universitare va organiza, precum se știe, în ziua de 3 Maiu o mare și demnă manifestațiune națională în amintirea epocalei adunări a celor 40.000 de Români cari, acum cincizeci de ani, au arătat lumii întregi că în Transilvania și Ungaria există o națiune deșteptată la conștiința drepturilor sale de personalitate politică. Toți membrii Ligii, toți Românii de inimă își vor da Duminică mâinile spre a manifesta *solidaritatea noastră națională cu frații noștri asupriți*.

În dimineața acelei zile, se va celebra un parastas pentru odihna sufletelor celor căzuți moarte de eroi în anul 1848 pe cîmpiile transilvane, iar după amiază va avea loc o mare întrunire națională care va porni apoi corporativ cu drapele, cu bannere și muzică pe Calea Victoriei la șosea, unde se vor pronunța ultimele cuvîntări în amintirea evenimentelor sărbătorite.

La această manifestațiune monștră vor lua parte membrii Ligii în frunte cu comitetul central, tinerimea universitară, un mare număr de societăți cu drapelele lor, cu un cuvînt toate elementele cari doresc din suflet reînvierea mișcării naționale.

Facem apel la toate inimile generoase să dea întreg concursul lor pentru ca această manifestațiune calmă și demnă să isbutească așa, precum este și trebuie să fie dorința tuturor Românilor integri și înțelegători ai situației prin care trecem.

*

Cu prilejul serbărilor dela 3 Maiu va apărea, pe cît aflăm, în capitală un mare ziar de ocazie, care va purta titlul „Cîmpul Libertății” și va fi în întregime consacrat evenimentelor de acum cincizeci de ani.

Ziarul va cuprinde mai multe articole scrise de domnii V. A. Ureche, Mihai Vlădescu, Barbu Delavrancea, Ionel Grădișteanu, Dimitrie Onciul, Ionescu-Gion, Ovidiu Densușanu, s. d. a.

În afară de aceste articole, acest ziar va publica biografiile bărbaților mai însemnați cari au condus marea mișcare națională de atunci.

O mulțime de ilustrațiuni vor servi a reînprospăta în memoria cetitorilor amintirea bărbaților și scenele mai marcante din acel celebru an.

*

Pe lângă multele și feluritele lor *Kul-tur-egy-let-uri* (societăți de maghiarisare), Ungurii au înființat acum de curînd, la inițiativa Rectorului

Universității din Budapesta, *Herczegh Mihály*, o nouă și întinsă reuniune de maghiarisare, o adevărată *Ligă*, care acum își întemeiază în toate orașele din provincie Secțiuni.

Zilele trecute, această provocătoare Ligă a ținut o adunare la *Baia de Criș* unde a întemeiat, în aplausele șovinismului, o Secție nouă.

Sperăm însă că Românii de acolo vor ști să reziste la aceste nevrednice agresiuni.

*

În Ungaria au ajuns defraudările de a fi ocupațiuni zilnice. Așa în timpul cel mai proaspăt un oare care Edmund *Hortobágyi* din Karczag după ce a comis o sumedenie de mișelii și înșelăciuni, a tulit-o la America. Suma banilor înșelați e de 250.000 fl.

„ENCICLOPEDIA ROMÂNĂ”

editată sub auspiciile și din însărcinarea

„Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român”

de

Dr. CORNELIU DIACONOVICH,

prim-secretarul «Asociațiunii.»

Fascicolul VII (pag. 568—664), care cuprinde articolele Brandywine Creek — Călărași este fără îndoială cel mai interesant dintre toate cîte au apărut pînă acum din această mare și valoroasă publicațiune. În acest fascicol se termină litera *B* și se cuprind și vre-o 400 articole cu inițiala *C*. Mai multe sujete de interes special românesc sunt tratate pe larg și cu îngrijire deosebită, s. e. în materie geografică: Brașov (A. Birsan), cu 2 ilustrațiuni (Bis. Sf. Nicolae și gimn. rom.); Bucovina (Dr. Sbiera) un studiu de mare interes; București, cel mai mare articol dintre cele apărute pînă acum, lucrat de mai mulți autori și înzestrat cu planul orașului și 8 ilustr. foarte frumoase (Cal. Victoriei, Bulevardul, Biserici etc.); Budapesta; Bulgaria (Buzoian); Buzău cu 5 tablouri (Episcopia, Măn. Banul, Liceul, Șc. primară, Spitalul); Căciulata (Dr. Vuia); Calafat, Călărași etc. Dintre articolele biografice amintim: Brătianu, Bredicean, Brialmont, Budai, Budiștean, Bumbac, Burada, Bursan, Butean, Buzescu, Caian, etc.; apoi în materie de istorie: Bresle (Floru), Brodnici (Onciul), Bufani (Traila), Bunievați (Trif) și în fine din alte ramuri: Budget (Robin), Bunuri (Filitti), Byron (Străjan), Broaste cu 2 ilustrațiuni și Bryozoari cu 1 ilustr. (Dr. Leon), Bumbac, Cacao, Cafea, toate ilustrate etc.

«Encicl. Rom.» apare în 30 fasc. de cîte 100 pagini cu numeroase ilustrațiuni și harte și se prenumeră la editorul *W. Krafft* în *Sibiin*, ori prin librării (pentru România deposit general la *Storck & Müller*, București) cu prețul de 1 fl. — (răsp. 2 lei 50 b.), care este a se achita anticipativ pentru cel puțin 10 fasc.